

Թ.00.06 – ՄՇԱԿՈՒԹԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մշակութաբանության ներածություն և մշակույթի տեսություն:

Մշակույթ հասկացությունն ու մշակույթի սահմանումները: Մշակույթն ուսումնասիրող գիտակարգերը: Մշակույթի կառուցվածքը և բաղադրիչները: Մշակույթի գործառույթները: Մշակութային գործընթացները: Մշակութային նորմերը: Նորույթ և ավանդույթ: Մշակութային պրակտիկաները: Մշակութայինի և բնականի փոխառնչությունն ու սահմանները: Մշակույթի մարդաստեղծ գործառույթը: Մշակույթի և անհատի փոխառնչությունը: Մշակույթ և հասարակություն եզրերի փոխառնչությունը: Մշակութային ինստիտուտների տիպաբանությունը, նպատակը և գործառույթները: Էթնիկ և ազգային մշակույթներ: Ինքնություն հասկացությունը: Մշակույթի դիսկուրսային ու տեքստային չափումները: Զանգվածային մշակույթ: Ենթամշակույթ և հակամշակույթ: Առօրեականության մշակույթ: Քաղաքի մշակույթ:

Մշակույթի մասին գիտակարգերի և տեսությունների պատմական զարգացումը:

Մշակույթի էվոլյուցիոնիստական տեսությունը: Մշակույթի դիֆուզիոնիստական և նեո-դիֆուզիոնիստական հայեցակարգերը: Մշակույթի ֆունկցիոնալիստական տեսությունը: Ամերիկյան մշակութային մարդաբանության դպրոցը: Մշակույթ և անհատ տեսական ուղղությունը: Մշակույթի ստրուկտուրալիստական տեսությունը: Մշակույթի մեկնաբանական և սիմվոլիկ ուղղությունները: Մշակույթի սոցիոլոգիական դպրոցները: Մշակույթի պոստ-մոդեռնիստական հայեցակարգը:

Մշակույթի ուսումնասիրման հիմնական ոլորտներն ու մեթոդաբանությունը:

Մշակութաբանական հետազոտության տեսակները: Մշակութաբանական հետազոտության մեթոդաբանության տիպաբանությունը: Նյութական մշակույթ: Յուրացնող և արտադրող տնտեսաձևերի մշակութային առանձնահատկությունները: Սոցիալական մշակույթ: Սոցիալա-

կան կառուցվածքի մշակութային ասպեկտը: Իշխանության տեսակների մշակութային չափումները: Վերնախավի մշակույթ և էլիտար մշակույթ: Աղքատության մշակույթ: Ամուսնության և ընտանիքի մշակութային ձևերը: Քաղաքակրթության չափանիշներն ու բնորոշող տարրերը: Կրոնական մշակույթ: Կրոնի արխայիկ և զարգացած ձևերը: Ծեսը, նշանը և խորհրդանշանը մշակույթում: Տոնը և տոնական մշակույթի տեսական ասպեկտները Գեները մշակութային համատեքստում: Մասկուլին և ֆեմինին հասկացությունները և նրանց մշակութային դրսևորումները: Փոխանակման և նվիրատվության մշակութային ձևերը: Լեզուն մշակույթի համակարգում: Աշխարհի լեզվամշակութային պատկերը: Հաղորդակցման մշակույթ:

Մշակութաբանության կիրառական ոլորտներն ու ասպեկտները:

Մշակույթի կառավարման կոնցեպտը և դրա առանձնահատկությունները: Մշակութային քաղաքականություն. սահմանումները, հիմնաձևերը, մոդելները: Մշակույթի իրավունքը և մշակութային դեմոկրատիա: Մշակութային քաղաքականության առանձնահատկությունները ժամանակակից Հայաստանում: Մշակութային ժառանգություն: Մշակութային հիշողություն: Հուշարձանը մշակույթի համակարգում: Մշակութային տուրիզմ և տուրիզմի մշակույթ հասկացությունները:Թանգարանը մոդեռնական և արդի մշակութային դաշտերում: Խորհրդային և հետխորհրդային Հայաստանի թանգարանային մշակույթը:

Համաշխարհային մշակույթի պատմություն: Նախնադարյան մշակույթի առանձնահատկությունները: Վաղ երկրագործական մշակույթներ: Անտիկ մշակույթ: Բյուզանդական մշակույթ: Արաբական Արևելքի մշակույթ:

Եվրոպական միջնադարյան մշակույթի բնութագրիչ առանձնահատկությունները: «Վերածնունդ» և Վերածննդին բնորոշ մշակութային հատկանիշները: Եվրոպական մոդեռնականության (նոր) դարաշրջանի մշակութային բնութագրիչները: Եվրոպայի Նորագույն դարաշրջանի մշակու-

թային առանձնահատկությունները: 20-րդ դարի դեմոկրատական մշակույթների առանձնահատկությունները: 20-րդ դարի տոտալիտար մշակույթների առանձնահատկությունները: Մինչ-կոլումբոսյան Ամերիկաների մշակույթները: Ամերիկյան նորագույն մշակույթը: Աֆրիկայի բնիկ և ժամանակակից մշակույթերը: Ավստրալիայի և Օվկիանոսքի բնիկ մշակույթները: Մերձավոր Արևելքի ավանդական և նոր մշակույթները: Արևելյան Ասիայի երկրների ավանդական և նոր մշակույթները:

Ռեզիոնալ մշակույթների պատմություն: Կովկասյան ժողովրդների ավանդական մշակույթները: Վրաստանի ժամանակակից մշակույթը: Ադրբեջանի ժամանակակից մշակույթը: Ժամանակակից Իրանի մշակութային առանձնահատկությունները: Օսմանյան և ժամանակակից Թուրքիայի մշակութային առանձնահատկությունները: Կայսերական Ռուսաստանի մշակութային առանձնահատկությունները: Խորհրդային Միության մշակութային համակարգը: Հետխորհրդային մշակութային զարգացումները Ռուսաստանում և Կովկասում:

Հայկական մշակույթ: Հայկական լեռնաշխարհի հնագույն մշակույթները: Բրոնզեդարան մշակութային ընդհանրությունները: Ուրարտական քաղաքակրթություն: Հին հայկական մշակույթը (մ.թ.ա. 6-4-րդ դարեր): Հայաստանի հելլենիստական մշակույթը (մ.թ.ա. 3-1-ին դարեր): Հայաստանի մշակույթը մ.թ. առաջին դարերում: Հայ միջնադարյան քրիստոնեական մշակույթի ընդհանրական բնութագիրը: Քրիստոնեական փրկագործական գաղափարաբանությունը, ծեսն ու պատկերագրությունը: Քրիստոնեական տաճարը և կոթողը: Խաչքարը միջնադարյան ու նոր մշակույթների համակարգում: Գիրը և գիրքը: Կրթական-գիտական համակարգերը. դպրոցը, վանքը, համլսարանը: Երկրագործական մշակույթը: Պատկերացումները իդեալական կենսատարածքի մասին. աշխարհը որպես այգի: Միջնադարյան արհեստագործությունը, արհեստագործական կազմակերպությունները: Հայաստանի միջնադարյան քաղաքը: Առև-

տուրը և ճանապարհորդելու մշակույթը: Հայ միջնադարյան ինքնությունը: Իշխանությունը, օրենքը և սոցիալական կառուցվածքը հայ միջնադարյան պետություններում: Նոր ժամանակների հայ ավանդական և մոդեռնացված մշակույթի ձևավորման նախադրյալներն ու պայմանները: Հայկական առաջին լուսավորչական և ազգաստեղծ նախաձեռնությունները: Հայկական մշակույթի զարգացման առանձնահատկությունները Օսմանյան և Ռուսական կայսրությունների կազմում: 19-րդ դարի հայ ավանդական մշակույթի հիմնական բնութագիրը: Հայկական ազգայնական գաղափարախոսությունների ձևավորումը և նոր ազգային մշակույթի ձևավորման գործընթացները: Ցեղասպանության մշակութային ասպեկտները: Խորհրդային հայկական մշակույթի առանձնահատկությունները: Վաղ-խորհրդային շրջանի մշակույթ (20-40-ական թթ.): Զնհալի տարիների մշակութային առանձնահատկությունները (50-ական թթ.), 60-ական թթ. ազգային զարթոնքը: Լճացման և վերակառուցման տարիների մշակութային առանձնահատկությունները (70-80-ական թթ.): Հետխորհրդային մշակութային զարգացումները Հայաստանում: Ղարաբաղյան պատերազմի մշակութային ենթատեքստն ու հետևանքները: Գլոբալացումն ու հայկական մշակույթի ժամանակակից փոխակերպումները:

Հայկական Սփյուռքի մշակույթ: Հայկական սփյուռքի պատմա-մշակութային զարգացման առանձնահատկությունները:

Հին և միջնադարյան գաղթօջախների ձևավորման և գոյատևման մշակութային առանձնահատկությունները: Ցեղասպանության արդյունքում ձևավորված սփյուռքի մշակութային առանձնահատկությունները: Սփյուռքահայերի ազգային ու մշակութային ինքնության առանձնահատկությունները և խնդիրները: Հետ-խորհրդային միգրացիայի հետևանքով ձևավորված սփյուռքի մշակութային առանձնահատկությունները:

Հայ ժամանակակից գաղթօջախների մշակույթը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Մելքումյան Գ. Մշակութաբանություն, Ե. 2001
2. Սարգսյան Ա. Հ. Մշակույթի տեսություն, Երևան, 2003.
3. Սարգսյան Ս. Ա. Մշակութաբանություն, Երևան, 1997
4. Սարգսյան Ս. Ա. Մշակույթի տեսություն և հայ մշակույթի պատմություն, Ե., 2004
5. Арутюнов С. А., Рыжакова С. И. Культурная антропология, М., 2004
6. Барнард А. Социальная антропология: исследуя социальную жизнь людей, М., Институт этнологии и антропологии РАН, 2009.
7. Белик А. А. Культурология. Антропологические теории культур, М., 1999
8. Кравченко А. И. Культурология, М., 2003
9. Флиер А. Я. Культурология для культурологов, М., 2002
10. ЭриксенТ.Х. Что такое антропология? М., 2014
11. Kottak С. Ph. Anthropology, McGraw-Hill Inc., 1991
12. Kottak. С. Ph. Mirror for Humanity. A Concise Introduction to Cultural Anthropology, Third ed., New York, 2003.
13. Առաքելյան Բ. Հնագույն Հայաստանի մշակույթի պատմ.-ից, Ե. 1982:
14. Առաքելյան Բ. Ն. Քաղաքները և արհեստները Հայաստանում 9-13-րդ դարերում, Երևան, հ. 1, 1958, հ. 2, 1964
15. Բրդյան Վ. Հ., Հայ ազգագրություն (համառոտ ուրվագիծ): Ե., 1973
16. Գելներ Է., Ազգերը և ազգայնականությունը: Ե., Հայաստան, 2003
17. Երկանյան Վ. Հայկական մշակույթը 1800-1917 թթ. Ե., 1982
18. Հարությունյան Ս. Հայ առասպելաբանությունը, Բեյրութ, 2002:
19. Հարությունյան Վ. Հայկական ճարտարապետության պատ., Ե., 1992
20. Հովհաննիսյան Վ. Թատրոնը միջնադարյան Հայաստանում, Ե., 1978
21. Ղազարյան Մ. Հայ կերպարվեստը 16-18 դդ., Ե., 1974
22. Մարության Հ. Հիշողության դերն ազգային ինքնության կառուցվածքում. տեսական հարցադրումներ: Երևան, «Նորավանք», 2006.
23. Մարության Հ. Տ., Հայ ինքնության պատկերագրությունը: Հատոր 1. Ցեղասպանության հիշողությունը և Ղարաբաղյան շարժումը: Երևան, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2009
24. Պետրոսյան Հ. Խաչքար. ծագումը, գործառույթը, պատկերագրությունը, իմաստաբանությունը:
25. Абрамян Л.А. Первобытний праздник и мифология. Е. Гитутюн, 1983

26. Алексеев В. П. Становление человечества, М., 1984
27. Андерсон Б. Воображаемые сообщества, М.: Канон-Пресс-Ц, 2001.
28. Антонова Е. В. Очерки культуры древних земледельцев Передней и Средней Азии, М., 1984
29. Армяне. Серия «Народы и культуры» / Отв. ред.: Л. М. Варданян, Г. Г. Саркисян, А. Е. Тер-Саркисянц. М.: Наука, 2012
30. Ассман Я. Культурная память. М.: Языки славянской культуры, 2004
31. Байбурин А. К. Ритуал в традиционной культуре, СПб, 1993
32. Барт Р. Мифологии. М., 1996.
33. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса, М., 1989.
34. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV – XVIII вв., в 3-х томах, м., 1986-1990
35. Бергер П., Лукман Т., Социальноконструирование реальности. М.: “Медиум”, 1995.
36. Бурдые П. Социальное пространство: поля и практики. М.; СПб: “Алтейя”, 2005.
37. Бутовская М. Антропология пола. М.: ВЕК 2, 2013.
38. Вебер М. Избранное. Образ общества. М.: Юрист, 1994
39. Галич М. История доколумбовых цивилизаций. М.: Мысль, 1990[36]
40. Гирц К. Интерпретация культур. М.: РОССПЭН, 2004.
41. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. М., 1988.
42. Де Серто М. Изобретение повседневности. СПб.: Издательство европейского ун-та в Санкт-Петербурге, 2013.
43. Дурново Л. А. Очерки изобразительного искусства средневековой Армении, М., 1979
44. Дятлов В., Мелконян Э. Армянская диаспора: Очерки социокультурной типологии. Ереван: Институт Кавказа, 2009
45. Еремян С. Т. Культура раннефеодальной Армении: 4-7 вв., Ер., 1980
46. Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь //Логос.№3 (34), 2002.
47. Здравомыслова Е. А., Тёмкина А.А. Социальное конструирование гендера // <http://www.nir.ru/sj/sj/34-zdrav.htm>
48. Ильин И. П. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. Москва: Интрада, 1996.
49. Калхун К. Национализм / пер. А. Смирнова.М.: Издательский дом “Территория будущего”, 2006.

50. Культура жизнеобеспечения и этнос. Опыт этнокультурологического исследования (на материалах армянской сельской культуры) / Отв. редакторы: С.А. Арутюнов, Э.С. Маркарян. Ереван, 1983.
51. Леви-Строс К. Структурная антропология, М.: Наука, 1983.
52. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. М., 1991.
53. Малиновский Б. Морфология культуры. Структура и динамика, М., 1994.
54. Малиновский Б. Магия, наука и религия, М., 1998.
55. Маркарян Э.С. Теория культуры и современная наука. М., 1983.
56. Мердок Дж. П. Социальная структура, М., 2003
57. Мид М. Культура и мир детства, М., 1988.
58. Мнацаканян С. Х., Оганесян К. Л., Саинян А. А. Очерки по истории архитектуры древней и средневековой Армении, Е.р., 1978
59. Мосс М. Общества. Обмен. Личность, М., 1996.
60. От структурализма к постструктурализму. Французская семиотика. М., 2000
61. Очерки по истории армянского изобразительного искусства, Е., 1979
62. Сарингулян К. С. Культура и регуляция деятельности, Ер., 1986
63. Семиотика. М., 1983
64. Синицына И. Е. Человек и семья в Африке. М.: Наука, 1989.
65. Тэрнер В. Символ и ритуал, М., 1983
66. Уайт Л. Избранное: Наука о культуре, М., 2004
67. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук, СПб, 2004
68. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память // «Неприкосновенный запас» 2005, №2-3 (40-41).
69. Хобсбаум Э. Изобретение традиций. Вестник Евразии, #1, 2000.
70. Элиаде М. Очерки сравнительного религиоведения, М., 1999.
71. Abrahamian L. Armenian Identity in a Changing World. Costa Mesa, CA, 2006: Mazda Publishers, Inc., 406 p.
72. Agadjanian A. (ed.), Armenian Christianity Today. Identity Politics and Popular Practice. London: Routledge, 2014.
73. Armenian Folk Arts, Culture and Identity, Bloomington and Indianapolis, Indiana Univ. Press, 2001.
74. Hassan, Ihab. The Culture of Postmodernism // Theory, culture, society, Vol. 2, No. 3, 1985.